

מרכזי נעורים

של מרכז מעשה

ממצאים מההערכה בתשע"ז

נובמבר 2017

ההצלחות הבולטות של "נעורים" בתשע"ז

עדויות להתבססות התוכנית

- ✓ 2,600 בני נוער השתתפו בפעילות ב- 14 מרכזי נעורים, זאת למרות תחלופת המנהלים הגבוהה (9 מנהלים התחלפו).
- ✓ התמדה בפעילות - מחצית מהמשיבים בסקר בסוף השנה משתתפים ב"נעורים" שלוש שנים ויותר.
- ✓ השתלבות של שכבות בוגרות – כמחצית מהמשיבים בכיתות י-י"ב מרביתם ותיקים ב"נעורים". אתגר שסומן בשנים קודמות!!
- ✓ יותר משתתפות בוחרות להתנדב בנעורים בתום לימודיהן.
- ✓ יותר בוגרות המשתלבות בתפקידים מקצועיים (מנהלות ורכזות נוער)
- ✓ הכרות והתייחסות ל"מרכז נעורים" כשחקן משמעותי בפעילות הנוער ביישובים.
- ✓ הפעילות הענפה של "נעורים" בתחום ההתנדבות מבססת את מעמד המרכזים בעיני הנהגת היישוב והקהילה.

ההצלחות הבולטות של "נעורים" בתשע"ז

רלוונטיות הפעילות והשפעתה על המשתתפים

- ✓ בני הנוער, הורים ונציגי היישובים רואים בנעורים גוף מקצועי העונה על הצרכים של בני הנוער.
- ✓ העיסוק הרב והמגוון בנושא הזהות מאפיין את "נעורים" אל מול תוכניות אחרות:
 - פעילות כללית בנושא הזהות (למשל בפולקלור ובהיסטוריה) נתפסת כמוצלחת
 - פעילויות המזמנות בחינת מורכבות (מגדר, פוליטיקה ועוד) מציפה אתגרים בפני צוות "נעורים" ומושפעת ממאפייני היישוב.
- ✓ פעילות ההתנדבות מזוהה כביטוי למנהיגות וכתורמת לדימוי המשתתפים.
- ✓ שיפור מובהק נמצא במדדים הקשורים בפיתוח כישורים חברתיים, פיתוח סקרנות אינטלקטואלית, חיזוק המסוגלות האישית וכישורי מנהיגות.
- ✓ שיפור בולט ומובהק במדדים נמצא בקרב החדשים (שנה ראשונה).
- ✓ נקודת המוצא של הוותיקים (3 שנים ויותר) הייתה גבוהה יותר כבר בתחילת הפעילות במרבית המדדים.
- ✓ חניכים והורים דיווחו על השפעת התוכנית על הישגים לימודיים וליחס לבית הספר, לחיזוק הביטחון העצמי והכישורים החברתיים של בני הנוער.

מחקרי הערכה בשנת תשע"ז

פעולות הערכה של "נעורים" כללו שני מרכיבים:

1. **הערכה מעצבת** של פעילות מרכזי נעורים בדגש על

הסוגיות הבאות:

➤ גיבוש זהות

➤ פיתוח מנהיגות

מרכיב זה בהערכה בוצע על ידי חברת דו עת

2. **הערכה מסכמת** ומעקב אחר השפעת הפעילות על בני הנוער המשתתפים במרכז באמצעות שני סקרים (בתחילת הפעילות ובסופה)

ממצאים מרכזיים מהערכה מעצבת חברת דו עת

מתודולוגיה

- ראיונות עומק עם הנהלת התוכנית
 - קבוצת מיקוד עם מנהלי המרכזים
 - העמקה ב 13 יישובים, מערך המחקר בכל יישוב כלל:
 - ✓ שתי קבוצות מיקוד עם חניכים במרכזים (קבוצה בוגרת וקבוצה צעירה)
 - ✓ ראיונות עומק עם מנהל/ת מרכז נעורים, רכז/ת נוער וגורמי מפתח ברשות (5-6 ראיונות)
 - ✓ ראיונות טלפוניים עם הורים (4 ראיונות)
- תוצרים:** מסמך מסכם לכל מרכז, דוח ביניים (מצגת) ודוח מסכם

מעמד המרכז ביישוב

ממצאים מרכזיים

- המרכזים נתפסים כשחקנים משמעותיים ואיכותיים בזירה של תחום הנוער ביישובים.
- הצלחת "נעורים" מושפעת מאיכות הקשרים עם מנהלי בתי הספר, מנהלי תחום נוער, מנהלי מחלקות חינוך וגורמים האחראים על נוער בסיכון, כאשר הקשרים מדווחים לרוב כחיוביים.
- רמת שיתוף הפעולה עם תוכניות אחרות ושירותים מאופיינת בציר הנע בין שתוף פעולה גבוה ובין ניכור ותחרות בחלק מהיישובים. היכן שיש קושי מקורו בתפיסת האוטונומיה של המרכז:
 - המרכזים נתפסים כמשופעים במשאבים, דבר הגורר ניסיונות מצד גורמים אחרים ברשות "להתחלק" בתקציב.
 - בחלק מהיישובים המרכז נתפס כמערער תפיסות מסורתיות ביישוב (פעילויות משותפות לבנים ובנות, "חופש" לדבר על נושאים רגישים וכו').
 - מוקדים נוספים למתחים הם: מאפייני המשתתפים (בני נוער בסיכון מול מובילים) מאפייני הפעילויות (בין חוגים להעצמה, בין פעילויות לכלל הנוער ביישוב לפעילויות למשתתפי התכנית בלבד).

המלצות

- הידוק הליווי הניתן למנהלים בביסוס הקשרים ומתן "ארגז כלים" לביסוס שיתופי פעולה ברשויות
- בעת הזאת ולאור השונות בין המרכזים מוצע להעמיק ולבחון מודלים של הצלחה

סוגיה להעמקה: גיבוש הזהות

ממצאים מרכזיים

ישנה פעילות ענפה ומגוונת תחת הכותרת "זהות" בשלוש קטגוריות:

נושאים מורכבים

יציאה מגבולות היישוב

היסטוריה ותרבות

- בפועל במרכזים הזהות מכוונת לפעילות פולקלור (חוגי דבקה) ופעילויות לחיזוק השפה הערבית, הנתפסות כחיוביות על ידי בני הנוער, ההורים והקהילה.
- הפעילות בנעורים מעודדת את להרחבת ההזדמנות לצאת מגבולות היישוב (טיולים, מפגשים וחידונים) הנתפסים באהדה על ידי בני הנוער שלעיתים זאת היציאה הראשונה שלהם מגבולות היישוב.
- פעילויות הכרוכות ביציאה מהיישוב מעוררות לעיתים ביקורת, בעיקר בהקשר של הבנות בחברה מסורתית.
- המושג "זהות" מעורר לעיתים חשש מצד בני נוער והורים, בעיקר בהתייחס לדת.
- למרות היותו נושא ליבה, אין קריטריונים והכוונה שמדייקת את המושג וכמעט כל פעילות יכולה להיכלל תחת כותרת זו.

סוגיה להעמקה: גיבוש הזהות

ממצאים מרכזיים

ישנה פעילות ענפה ומגוונת תחת הכותרת "זהות" בשלוש קטגוריות:

ושאים מורכבים

יציאה מגבולות היישוב

היסטוריה ותרבות

- במעט מרכזים עוסקים בסוגיות מורכבות כגון מגדר ולאום ולרוב נמנעים מכך בשל רצון להימנע מקונפליקטים.
- אופי הפעילות ורמת העיסוק מושפעים מהרכב היישוב (מסורתיות, הטרוגניות) והקבוצה (גיל, מגדר) ומהנכונות של המנהלים להתמודד עם סוגיות מורכבות.

המלצות:

- מוצע כי המנהלים יבחרו את הקטגוריות הרלוונטיות ואת הפעילויות בהתאם למאפייני היישוב והקבוצות ולבנות עבורם סל פעילויות ומקורות מסייעים.
- ייתכן שכדאי לבנות מודל מתפתח של עיסוק בזהות שמתחיל בנושאים "קלים" בגיל הצעיר ומגיע לנושאים רגישים בגיל הבוגר.

סוגיה להעמקה: פיתוח מנהיגות

ממצאים מרכזיים

בכל המרכזים ישנה פעילות ענפה ומגוונת בדגש על התנדבות בקהילה:

- הפעילות נתפסת כמשמעותית עבור הקהילה ומחזקת את מעמד המרכז.
- פעילות ההתנדבות מחזקת את הרצון של בני הנוער לפעול למען היישוב ואת תחושת השייכות לקהילה.
- המשתתפים העידו כי נתרמו מבחינת הביטחון העצמי, תחושת מסוגלות, קשרים וכישורים חברתיים ועוד.
- חלק ניכר מן ההורים דיווחו על השפעה של המרכז גם על היבטים לימודיים.
- ברמת הקהילה נראה כי ההתנדבות מחזקת את הקשר בין "נעורים" ליישוב ומסמנת את המרכזים כמעורבים ומחוללים שינוי משמעותי

▪ המלצות:

- בני הנוער צמאים לכלים, מיומנויות וכל דבר שישפר אותם מבחינה אישית. בהקשר זה מוצע לחזק גם מיומנויות ושליטה בשפות העברית והאנגלית.

סיכום והמלצות

סיכום

- המרכזים שונים מאד זה מזה וכל מנהל מתמודד עם תנאי פתיחה שונים, רקע שונה, הרכב אוכלוסייה אחר ודגשים אחרים.
- התכנית עונה על צרכים של בני נוער דרוזים הן מבחינת שאלות של זהות והן מבחינת צורך בפעילות בלתי פורמאלית ערכית.
- רוב המרכזים (בוודאי כאלה שפועלים מעל לשנתיים-שלוש) מהווים גורם מרכזי בתחום העבודה עם בני הנוער ברשות.
- ישנה פעילות ענפה בתחום הזהות לפי 3 הרמות שתוארו קודם.
- ישנה פעילות ענפה בתחום ההתנדבות והיזמות החברתית.
- בני הנוער נתרמים במעגלים רבים (אישי, חברתי, מקצועי ועוד)

סיכום והמלצות

המלצות

- הגדרת מטרות ומדדי הצלחה דו-שנתיים ברמת היישוב.
- פירוק המושגים "זהות" ו "מנהיגות" לרמות משנה כפי שמוצע כאן או בדרך אחרת.
- חיזוק מיומנויות וכישורי המנהלים בתחום יצירת שיתופי פעולה.
- בידול הפעילויות במרכז ממסגרות נוער אחרות.
- למידה ממקרי הצלחה.
- הגדרת מודל הפעלה יישובי.
- ניצול מיטבי של מידע ונתונים קיימים – הערכה פנימית.

ממצאים מרכזיים מהערכת השפעת הפעילות על בני הנוער

על הסקרים

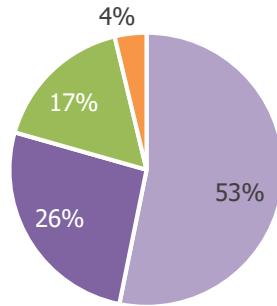
- השאלונים פותחו בעבר על ידי מטח לצורך בחינת תוצאות פעילות המרכזים
 - הסקרים הועברו במתכונת מקוונת בערבית ובעברית בתחילת שנת הפעילות ובסופה
 - השאלונים כללו בעיקר שאלות סגורות, רובן בסולם הסכמה 1-5
 - על הסקר בתחילת שנת הפעילות השיבו 1123 בני נוער (43%)
 - על הסקר בסוף הפעילות השיבו 507 בני נוער (19%)
 - ← היו קשיים בהשבה במערכת ובשיתוף פעולה של המרכזים
 - ← ירידות בולטות בהיקף המשיבים בדליית אל כרמל, ראמה ועוספיה
 - ← בפקיעין לא השיבו כלל בסוף שנת הפעילות
 - שינוי מדווח לפי פער ומובהקות במבחן t
 - עבור מרבית המרכיבים נבחנה ההשפעה לפי ותק (שנה ראשונה בהשוואה לשנה שלישית)
- ולפי קבוצות גיל
- נמצא קשר מובהק בין מסוגלות אישית, מעורבות חברתית וסקרנות אינטלקטואלית

מאפייני המשיבים

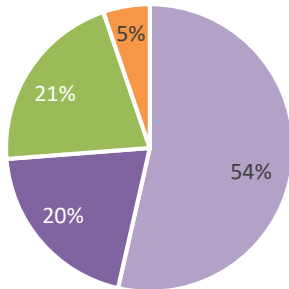
השתתפות בפעילות פנאי ביישוב** (N=507)

■ אין ביישוב שלי ■ לא ■ מפעם לפעם ■ באופן קבוע

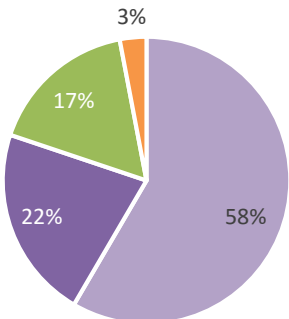
השתתפות בפעילות במתנ"ס

השתתפות בפעילות ספורט

השתתפות בתנועות נוער

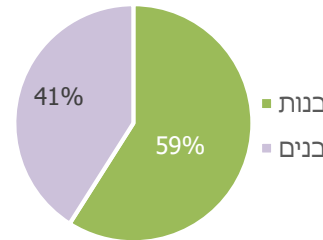
מחצית מהמשתתפים מדווחים כי הם משתתפים באופן קבוע בפעילות פנאי נוספת ביישוב. בתחילת השנה ובסופה. מגמה זו דומה לממצאים משנים קודמות.

31% מהמשיבים בתחילת השנה השתתפו באחת מהפעילויות הנ"ל מפעם לפעם בהשוואה ל-21% שדיווחו בסוף השנה.

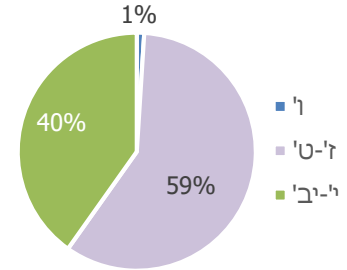
רק 20% ופחות מכך ציינו, בשני המועדים, כי לא השתתפו בפעילות ו-5% שלהם פעילות מסוג זה.

מאפיינים אישיים** (N=507)

מגדר

שכבת גיל

מאפייני משפחה* (N=1123)

השכלת הורים

אם	אב	בית ספר יסודי/ חט"ב
18%	8%	תיכון
42%	44%	מכללה/אוניברסיטה
30%	36%	לא יודעת
10%	12%	

תעסוקת הורים

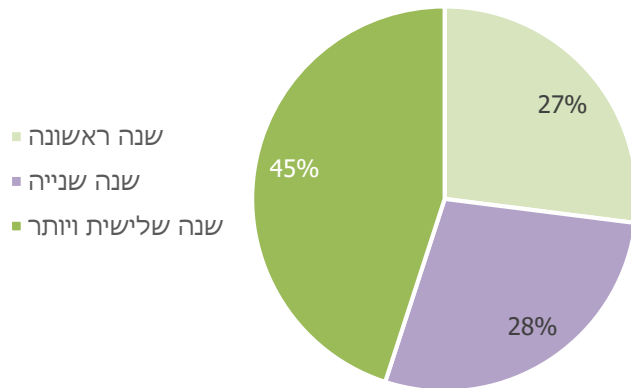
אם	אב	עובד/ת
66%	75%	לא עובד/ת
23%	16%	לא יודעת
11%	9%	

93% באים ממשפחות בהן יש עד שלושה ילדים

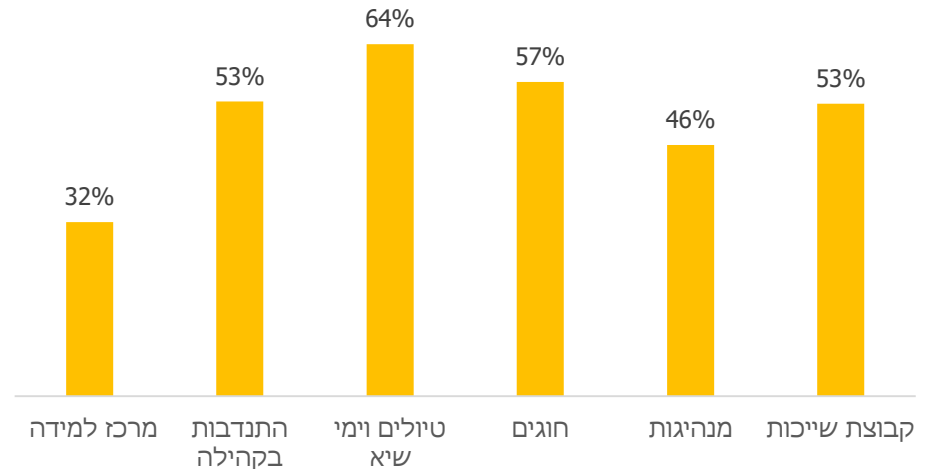
* דווח בתחילת שנה ** דווח בסוף שנה

השתתפות בפעילות במרכז

ותק במרכז

השתתפות בפעילות המרכז

* ניתן לסמן יותר מאפשרות אחת ולכן לא מסתכם ל 100%

✓ בולט שיעור גבוה יחסית של בני נוער המשתתפים כבר שלוש שנים ויותר בפעילות המרכז. הממצא מצביע על התמדה משמעותית

✓ 63% מבני הנוער משתתפים בפעילות אחת עד שלוש פעילויות

✓ הפעילויות הבולטות הן הטיולים וימי השיא. כמחצית השתתפו בחוגים, קבוצות השייכות ובפעילות התנדבות

מדדים ומהימנות

מדד	מספר היגדים במדד	מהימנות אלפא קרונברך
מסוגלות אישית	6	$\alpha = 0.804$
מנהיגות	5	$\alpha = 0.789$
מעורבות חברתית	6	$\alpha = 0.834$
גיבוש זהות	7	$\alpha = 0.748$
כישורים חברתיים	4	$\alpha = 0.615$
סקרנות אינטלקטואלית	4	$\alpha = 0.765$

נמצא קשר מובהק

בין מסוגלות אישית למעורבות חברתית $r=0.634$

בין מסוגלות אישית לסקרנות אינטלקטואלית $r=0.541$

בין מעורבות חברתית לסקרנות אינטלקטואלית $r=0.638$

ריכוז הממצאים

הפנייה לגרף המציג את ההיגדים	מובהקות*	מגמת השינוי*	ממוצע בסוף הפעילות	ממוצע בתחילת הפעילות	מדד
	✓	↑ 14%	4.69	4.11	כישורים חברתיים
	✓	↑ 10%	4.66	4.24	סקרנות אינטלקטואלית
	✓	↑ 6%	4.78	4.52	מסוגלות אישית
	✓	↑ 5%	4.05	3.86	מנהיגות
		= 1%	4.52	4.45	מעורבות חברתית
		= 1%	4.53	4.50	גיבוש זהות

* מדווח כשיפור ↑ כאשר אחוז השינוי הוא 5% ויותר. אם לא חל שינוי מדווח =
 ** $p < 0.05$ במבחן t

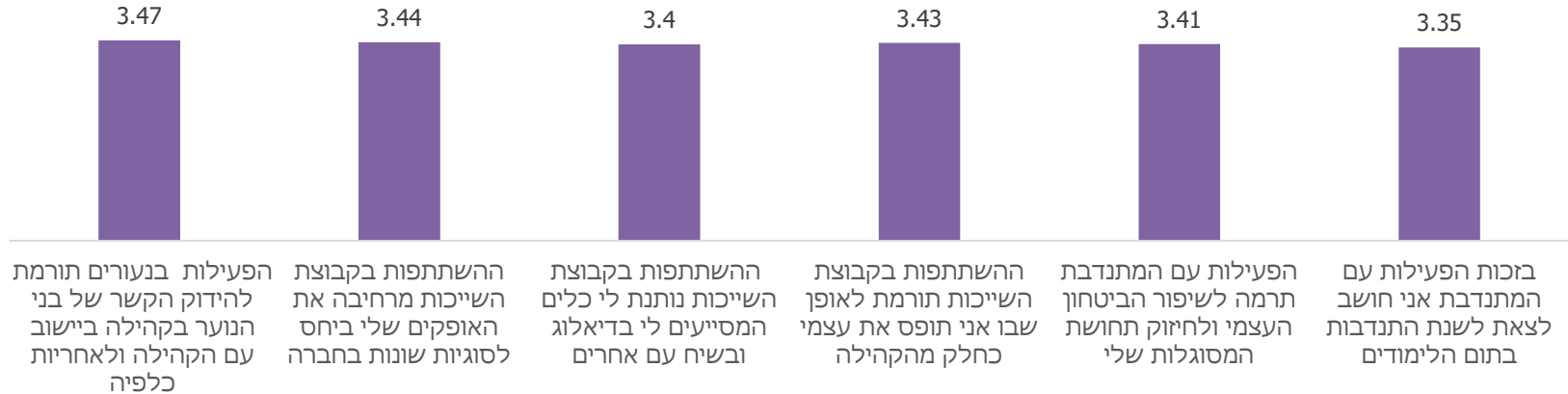
השוואה לפי ותק

שנה שלישית ומעלה (כיתות ט-י)			שנה ראשונה במרכז (כיתות ז-ח)			מדד
הפרש	ממוצע בסוף הפעילות (N=52)	ממוצע בתחילת הפעילות (N=141)	הפרש	ממוצע בסוף הפעילות (N=51)	ממוצע בתחילת הפעילות (N=183)	
*13%	4.51	4.08	*12%	4.61	4.14	כישורים חברתיים
*8%	4.52	4.20	*10%	4.67	4.23	סקרנות אינטלקטואלית
2%	4.65	4.58	*6%	4.77	4.51	מסוגלות אישית
2%	4.02	3.93	*5%	4.03	3.84	מנהיגות
2%	4.68	4.59	*6%	4.71	4.42	מעורבות חברתית
-1%	4.58	4.61	4%	4.65	4.49	גיבוש זהות

תרומה נתפסת

אחוז המדווחים על תרומה גבוהה (ממוצע)
N=507

ממוצע*

✓ התרומה הנתפסת מדווחת כבינונית גבוהה

✓ בולטת התרומה של הפעילות בנעורים להידוק הקשר עם היישוב, כאשר 61% הביעו הסכמה גבוהה ביחס להיגד זה. ממצא זה עולה בקנה אחד עם האמירות בזכות על פעילות ההתנדבות

✓ תרומת פעילות קבוצת השייכות בולטת אף היא להרחבת הידע והכלים של המשתתפים ובזיקה שלהם לקהילה ומדווחת ככזאת (במידה רבה/ רבה מאוד) על ידי כ- 58% מבני הנוער

✓ מחצית מבני הנוער הביעו הסכמה גבוהה באשר להשפעת המתנדבת עליהם

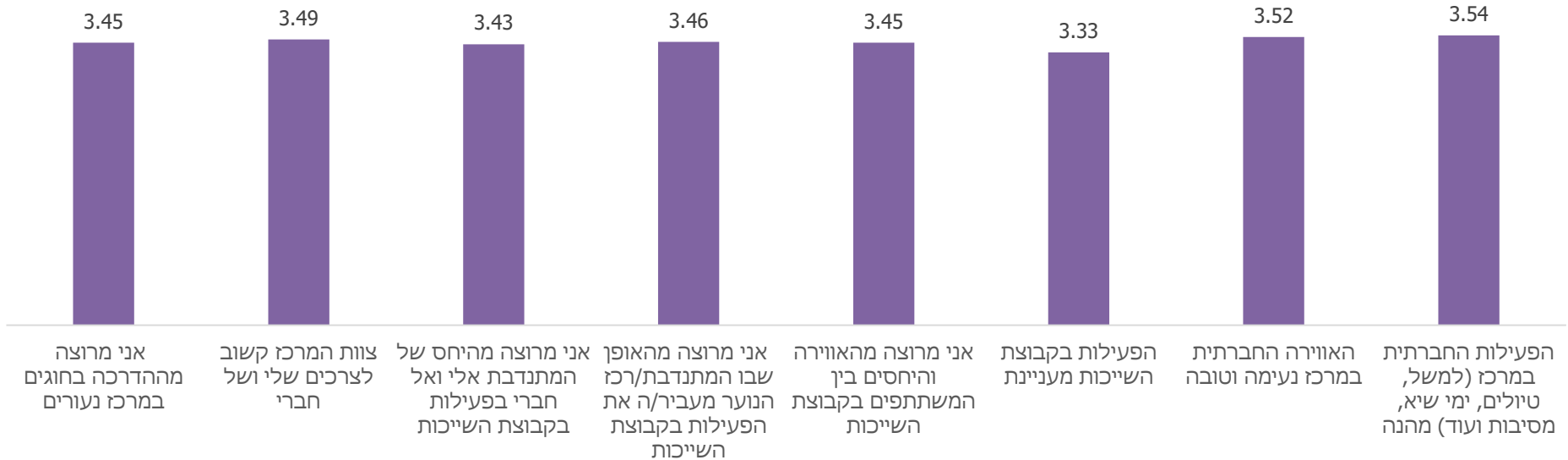
* בסולם של 1 כלל לא - 5 במידה רבה מאוד.

מחלקת הערכה ומדידה

שביעות רצון

אחוז המדווחים על תרומה גבוהה (ממוצע)
N=507

שביעות רצון מהפעילות ומרכיביה (ממוצע)*

שביעות הרצון מדווחת כבינונית גבוהה ✓

95% מעוניינים להמשיך בפעילות בשנה הבאה ✓

* בסולם של 1 כלל לא – 5 במידה רבה מאוד

מחלקת הערכה ומדידה

תובנות מרכזיות וכיווני פעולה

מאפייני המשתתפים והתייחסות להשתתפות בפעילות המרכז

- ← שיעור המשיבים בסוף השנה היה פחות ממחצית מהמשיבים בתחילת השנה ומייצג רק 19% מהמשתתפים בפעילות, מכאן שיש להתייחס בזהירות לממצאים.
- ← ההשבה בסוף השנה נתקלה בקושי, חלקו מוסבר בחילופי כ"א בחלק מהמרכזים.
- ← מאפייני המשיבים מעידים על קבוצת איכות בדומה לשנים קודמות:
 - הורים משכילים ועובדים ומשפחות קטנות יחסית.
 - מחצית מהמשתתפים לוקחים חלק בפעילות מתנ"ס, ספורט או תנועת נוער ביישוב שלא במסגרת "נעורים".
- ✓ כמחצית מהמשיבים בסוף השנה העידו שהם משתתפים ב"נעורים" שלוש שנים ויותר.
- ✓ מרבית המשיבים לקחו חלק בשלוש סוגי פעילויות ויותר.
- ✓ שביעות הרצון מהפעילות ומרכיביה מדווחים ברמה בינונית גבוהה. 95% מעוניינים להמשיך בפעילות בשנה הבאה.

תובנות מרכזיות וכיווני פעולה

השפעת הפעילות על המשתתפים

- ✓ בולט השיפור המובהק שחל במדדים המייצגים מסוגלות אישית, מנהיגות, כישורים חברתיים וסקרנות אינטלקטואלית. מידע זה עולה בקנה אחד עם הממצאים מההערכה המעצבת.
- ✓ בהשוואה לפי ותק בולט שיפור מובהק במרבית המדדים דווקא בקרב מי שזו שנה ראשונה שלהם במרכז, עם זאת נקודת המוצא של הוותיקים גבוהה יותר.
- ← במדדים המייצגים מעורבות החברתית וגיבוש הזהות דווח כבר בתחילת הפעילות על הסכמה גבוהה ולא חל שינוי בין מדידות.
 - יתכן ונדרש חידוד של ההיגדים לצד אימוץ תובנות מהערכה איכותנית באשר לנושאים אלו.
- ✓ בקרב הקבוצה הבוגרת (תלמידי י"א-י"ב) בולטת המכוונות להשכלה גבוהה כבר בתחילת הפעילות. יתכן ועמדות אלו מאפיינים את הרקע של המשתתפים ואת העובדה כי הם ותיקים יחסית במרכז (72% דיווחו כי הם משתתפים שלוש שנים או יותר ב"נעורים").
 - ← חלה ירידה בשיעור הבנות המתכוונות להתנדב.
- ✓ התרומה הנתפסת מדווחת כבינונית גבוהה. בולטת תרומה נתפסת לקשר עם הקהילה. דבר העולה בקנה אחד עם ממצאי הערכה מעצבת בדגש על תפיסת מקומו של מרכז נעורים בקהילה.